

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 296
תשרי תשפ"ב

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

מהדורה חדשה
22 שיעורים!

בשורה משמחת - מחזור חדש ומהודש

בימים אלו אנו נערכים בס"ד לפתיחת מחזורים חדשים ללימוד הלכות "עירובין למעשה". בערים בני ברק, ירושלים, ומודיעין עלית. השיעורים מתקיימים בשעות הערב, כדי שאברכים יוכלו לקחת את הלימוד כתוספת על הסדרים הקבועים, ובכך לרכוש עוד חלק בתורה, בלי להפריע לשאר הלימודים.

בסידרה החדשה אנו עומדים לעשות עריכה חדשה לשיעורים, מתוך הנסיון שנצבר במשך ארבע שנים האחרונות שבהם התקיימו עשרות מסגרות, בהשתתפות של יותר מאלף אברכים, כן ירבו. במסגרת זו יתקיימו בעז"ה **22 שיעורים!** שכל שיעור במשך כשעה אחת. וכן יכלול **שני סורים בשטח**, אחד באמצע המחזור בשלב שכבר יודעים את הדינים העיקריים, והשני לקראת סוף המחזור, שבו נכנסים יותר לפרטי ההלכות שנלמדו.

השיעורים יתחילו בעז"ה בחודש הקרוב, ויתקיימו פעם בשבוע במשך החורף. סיום המחזור לקראת סוף זמן חורף. מקומות השיעורים וזמניהם, ראה במודעה המתפרסמת.

להרשמה לשיעורים החדשים בעירובין למעשה
נא לפנות לנציג: 055-678-3323

תיקונים מאולתרים מורידים את רמת הכשרות

במסגרת בדיקת כשרות העירוב ביישובים שהציבור מתארח בהם, לצורך מסירת מידע וזכני ואמין לציבור השואלים, נכנסנו בשבוע זה לאחד מהיישובים הידועים באזור יד בנימין, וגילינו להפתעתנו שהמצב פחות טוב ממה שהיה תמיד, באופן שצריך לומר לשואלים שלא מומלץ לטלטל ביישוב כעת. מדובר ביישוב שרובו מוקף בגדר טובה, והאחראי המסור מתחזק את העירוב במסירות, וגם מוקד העירוב היה בא מידי פעם ומסייע בהוספת לחיים טובות וכדומה, אבל כעת בעקבות עבודות בניה רבות שנעשות צמוד ליישוב, שהרסו את הגדרות, והוא צריך כל שבוע להתמודד עם הרבה תיקונים סביב כל אזור הבניה, לא היה לאחראי אמצעים לעשות תיקונים מאסיביים ויציבים, לכן הוא השתמש בכמה מיני אילתורים מקרשים וגרוטאות, והדבר גורם ליירידת רמת הכשרות.

עמודים דקים ועוקמים עם קרשים לפנייהם

כאשר משתמשים באילתורים, יש הרבה יותר סיכוי שהעירוב לא יהיה כשר. לדוגמה, באחד מהמקומות היה צריך לעשות צורת הפתח גבוהה שהמשאיות לא יקרעו את החוט, והוא קשר שני ברזלים דקים וגבוהים, והעמיד לחיים לפנייהם. אבל כיון שהעמודים דקים הם מתעקמים מעצם המתיחה, וכן כיון שהם רק קשורים לגדר ולא נעוצים באדמה, גם זה סיבה שיכולים להתעקם. וגם אם בתחילה היו ישרים אך במשך הזמן מוסיפים להתעקם, עד שהחוט כבר יכול לצאת מרוחב הלחי ולהיפסל. וקשה לשים לב מתי זה קורה. משא"כ אם עושים עמודים רחבים, ומקפידים ג"כ שיהיה וי קשירת החוט מעל ולא מהצד, זה מונע מכשול.

כמו כן בחיבור הלחיים המאולתרים, שחלקם מקרשים וחלקם ממדפים וחלקם מחתיכות של גגונים, צריך להקפיד שיהיו לחיים ברוחב מספיק, ושלא יהיו מדורים שבורים שיש בהם חשש פתחי שימאי. ובעיקר לחבר אותם היטב, שיהיה לאחראי מברגה טובה וברגים לקבוע אותם שלא יזוזו ממקומם. אבל כשאין לאחראי את האמצעים והוא קושר רק מסביב לחחי עם חוטים, הרי הלחי יכול לזוז בתוך החוט עם הקשירה, ובנגיעה קלה שמישהו נתקע ברגלו, יכול לפסול את העירוב. באופן שאף אחד לא ידע שהלחי אינו במקומו, כי זה נראה אותו דבר.

השינוי בעירוב תלוי בכל אחד ואחד מאיתנו

הדבר הזה מלמד אותנו, שחייבים שתהיה תמיכה וסיוע כספי לאחראים, שיהיה להם חומרים טובים בשפע, כדי שיוכלו לתקן עבודתנו ברמה טובה. לא מדובר בסכומים גבוהים ביחס לציבור שלם, הבעיה היא שאין מודעות לרוב

סיוורים לאברכי הכוללים שלומדים מסכת עירובין

שבוע זה נערכו מגוון של שיעורים וסיוורים לקבוצות שונות בבני ברק וירושלים. כמו כן התקיימו שיעורים בהלכות התחומין בקהילה באופקים ובנתניה. סיוור אחד נערך לקבוצת אברכים מהכולל ביישוב "קרית מלך" בבני ברק, בעקבות שהם לומדים בכולל את מסכת עירובין בעיון, באו להכיר גם את ההלכה למעשה, מתוך ההמחשה בשטח. הסיוור נערך עם הדרכה והסבר שכלל את דברי הפוסקים ומקורותיהם, בצורה תמציתית וברורה, והאברכים ציינו בהתפעלות שתוך שעה וחצי של סיוור בשטח, מקבלים אור חדש בכל הלימוד שלמדו במשך הזמן בסוגיות הגמרא.

סיוור לימוד עירובין, מנגן שהותקן בין הלחי לחוט

הדימוי בין הסוגיות בגמרא לעירוב שעושים בזמנינו

ובאמת יש הבדל גדול בין העירובים שאנו עושים כיום, לעירוב המוזכר בגמרא. שבגמרא מדובר על עשיית קורה בפתח המבוי, והיום אין אף מקום שעושים כן. וכן הלחיים של זמנינו אינם הלחיים שבגמרא, שהרי צריכים חוט מעליהם, ובגמרא הלחי לבד מתי. בגמרא מדובר על רחוב צר שאין ברחבו י אמות, ובזמנינו כל הרחובות הם יותר מי אמות, וזה אחת משלושת הסיבות שלא שייך בהם לחי או קורה (משנ"ב סי' שס"ג ס"ק ק"א). ומה שקוראים ללוחות הנמצאים ברחובות בזמנינו "לחיים", אין זה אלא לשון מושאל שהזכירו הפוסקים, אבל זה בעצם עמוד של צורת הפתח, שכמעט אינו מוזכר בגמרא [מלבד בדף י"א]. אם כן לכאורה אין כל כך קשר בין לימוד הגמרא להלכה הנוגעת לזמנינו.

בדין מנקה שחתה צורת הפתח, והפתרון

אבל זה אינו נכון, כי הדינים של צורת הפתח ג"כ שזורים בתוך הסוגיות של לחי וקורה. וכן דיני הפירצות בגדרות, הם לפי המבואר בסוגיות הגמרא בדיני מבוי, כמ"ש המשנ"ב (סי' שס"ה סק"י) בשם הבית מאיר, שאף אם לרחובות בזמנינו אין דין מבוי לגבי לחי וקורה (כמ"ש הרמ"א סי' שס"ג סק"ו), מ"מ לגבי פירצות יש לדון אותו כמבוי [שנאסר בבקיעת רבים, ובפילוש]. וכן עוד עשרות ומאות דינים שיש ללמוד לזמנינו מכל סוגיה בגמרא. אלא שיש קושי לתרגם את הדברים למעשה, בגלל ההבדלים בין הדוגמאות שבגמרא לדוגמאות של זמנינו, ובעזרת הסיוור וההסברים שנאמרו בו, ניתן לגשת ללימוד הגמרא בהבנת ההלכה.

כמו כן ניתן להשיג את החוברת המיוחדת "פתח העירוב - על סדר המסכת", שיש בה דברים הלכתיים לכל דף במסכת עירובין, ומומלצת מאוד לכל מי שלומד את המסכת. לקבלת החוברת במייל, ניתן לשלוח בקשה למייל המופיע למטה לקבלת הגליון. לרכישת חוברת, ניתן להתקשר לטל' של מוקד העירוב.

לימוד החשיבויות הרבים שמאחורי העמוד הקיים

סיוור נוסף נערך בירושלים, בשכונת סנהדריה בעירוב של גן הסנהדרין, שהוא עירוב קטן יחסית, ורובו מוקף בגדרות חזקות, ועם כל זאת יש בו הרבה הלכות בכל צורת פתח שבפתחיו. כאשר רואים את המלאכה מוגמרת, לא יודעים כמה מחשבה השקיעו לעשות אותה, כדי שיהיה עירוב מהודר ללא כל חשש. אבל בסיוור בארנו את הדברים, מדוע העמוד אינו בקצה הגדר אלא כנכנס מעט, מה הדין של מדרגה באמצע הפתח, ומה הדין כאשר חלק מהפתח סגור בגדר קבועה, [שאלה שנוגעת גם להלכות מזוזה]. מה הדין כשיש פח קבוע בגינה שמחובר בתוך ד' טפחים שלפני העמוד, ומה הדין כאשר צורת הפתח עוברת על מעקה שבמדרגות. ועוד עשרות הלכות שאי אפשר לדעת אותם בלי לימוד בשטח.

סיוור זה נערך לאברכים שלמדו במסגרת השיעורים של "מוקד העירוב", וכך אנו משתדלים בכל תקופה לקרוא לאברכים להשתתף בסיוורים כאלו, שיוסיפו להחכים ולדעת, גם לאחר סיום מחזור השיעורים.

בשכונת פסגת זאב צפון המתחבר אל רחוב רביץ, שנבנה ע"י עובדי מוקד העירוב, הוחלט להוציא את השטח הזה מהעירוב, כיון שיש להגדירו כקרפף, מחמת שאי אפשר לעבור בו. אבל עם הזמן החלו אנשים להסתובב בחלקים קטנים ממנו, וכן בשביל הסמוך לו מלמעלה, ואינם יודעים ששטח זה הוא מחוץ לעירוב השכונה. במצבים אלו לא עוזר לתלות מודעות או תמרורים להודיע שהוא מחוץ לעירוב, כי אנשים לא עירניים לכך, ובפרט שהשטח נמצא בתוך השכונה, ויאמרו שהוא מחוץ לעירוב אחד ובתוך עירוב אחר.

לאור המצב פנה אחד מהאברכים שגר בסמוך אל האחראי בשכונה, וביקש לסייע בתיקון עירוב למקום. האחראי אמר לו שאי אפשר להתיר את כולו, שהרי הוא מוקף בשכונה ובכל זאת נאסר מחמת שהוא גורם לאסור את עצמו מדין קרפף. ואע"פ שמשתמשים בחלקים ממנו, נראה שעדיין יש בו יותר מבית סאתיים ברצף, שלא שייך להשתמש בהם. הם ניסו למדוד, והחליטו לקרוא למוקד העירוב. כשהגענו למקום, בדקנו את כל המקומות שעוברים בהם, ואת החלקים ששייך שיעברו בהם, ועדיין נשאר שטח מספיק בשביל שני פעמים בית סאתיים, שאי אפשר להתיר אותם בעירוב שכונתי.

לכן הפתרון הוא להקיף רק את השביל שעוברים בו, שהוא יהיה בעירוב והשאר מחוץ לעירוב. אך גם זה נקטלו בבעיה טכנית, להעמיד עמודים לכל אורך הדרך המסתובבת, יצטרכו הרבה עמודים, וגם יש חשש גדול שצבא שיכנס לחנות שם יפגע בעמודים הקרובים אל הדרך. וביקשו גם בזה עצה ותושיה. לאחר בדיקה מצאנו פתרון טוב וחסכוני, לעשות את העמודים בתוך השטח, ולכלול יחד עם השביל עוד קטע מתחילת הקרפף, שבו יש חלקים שאנשים מסתובבים, והחלק שלא עוברים בו שנכנס בקו זה, הוא פחות מבית סאתיים, [ואינו מצטרף עם שאר הקרפף, בגלל שצורת הפתח מחלקת אותו].

ואז בעזרת חמשה עמודים בלבד מצאנו פתרון לחלק את הקרפף בין החלק המותר לחלק האסור.

אבל יש לשים לב לדבר מצוי במקרים אלו, שעושים צורת הפתח בתוך תחילת הקרפף, וכן בכל מקום שבו צומחים צמחים בהמשך תקופת החורף, ואם כאשר יצמחו יהיה בהם גובה י" טפחים, הם נעשים כמחיצה

תחת צורת הפתח, שבעירובים השכונתיים מחמירים שדבר כזה פוסל את העירוב. משום כך היה צריך לבחור מקום שבו יש רק מעט צמחים, כדי שלא יהיה קשה לתחזק את העירוב במשך כל תקופת השנה.

אנו מציניים כאן את הדברים, לתועלת לעוסקים, שידעו על מגוון בעיות ופתרונות, ויעתיקו בחכמה, למצוא את הפתרון המתאים להם בבעיות שמתמודדים כל אחד במקומו. וגם הקוראים יחכימו כל אחד בתחומו, מי בחלק ההלכתי, ומי בחלק הפרקטי.

האם שטח תלול נחשב קרפף

והנה יש לדון בעיקר הענין, מה הדין של מקום תלול, האם הוא נחשב "קרפף" האוסר את העירוב או לא. וביאור הענין הוא מצד שני דברים. א. יש טוענים שכיון שהוא תל המתלקט, א"כ הוא מקיף את עצמו, ואז אפילו שהוא קרפף, לא צריכים להבדיל אותו, כי הוא מובדל מעצמו. אך דבר זה אינו נכון מצד המציאות, כי גם אם מלמטה ומלמעלה נחשב כמחיצה, אבל בצדדים בדרך כלל אינו תלול ביחס לשטח שמצידו, וא"כ הוא מובדל רק מצדדים צדדים ולא מארבעה, ונשאר פירצה בין העירוב לשטח האסור. ועוד שהרי גם בתל יש מקומות שאינם בשיפוע כדון, ויוצא שהעירוב יהיה פרוץ באותו מקום אל השטח האסור. לכן השיפוע לא מועיל להחשיבו מוקף כהלכה

ב. כיון שהשטח תלול בשיפוע של תל המתלקט ויותר, הרי אינו שטח כלל אלא מחיצה, כמו דבר זקוף, ואין שייך בו דיני רשויות ודיני כרמלית של קרפף. בענין זה יש תולים את הדין במחלוקת הגר"ח הלוי והחזו"א בגדר דין מחיצה בתל המתלקט, שלדעת החזו"א הענין הוא שנחשב זקוף, י"ל כסברא הנ"ל לא יהיה בו דין קרפף, משא"כ להבנת הגר"ח שנחשב שטח רק מצטרף הזקיפות שבו כעין צירוף מדרגות, א"כ יהיה בו דין קרפף. ולמעשה הורה מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל שיש להחשיבו כקרפף, אבל רק את השטח שהוא תופס בקו אוירי, ולא כפי אורך הקרקע המשופעת. לפ"ז מדדנו את המקום, והיה בו יותר מפעמיים בית סאתיים, אבל הקטע שהוכנס לעירוב היה פחות לאחר ניכוי השיפוע, ולכן הוא לא פוסל את העירוב.

הציבור, ואין מי שיעורר מספיק את הציבור. אנשים אוהבים לא להתערב בדבר שידרוש מהם לעזור, ומעדיפים לסמוך שהאחראי ידאג לעצמו, לבקש תרומות ממישהו אחר, ומסתמאי יש לו מה שהוא צריך. אבל האחראי שמשקיע כל כך הרבה בתיקונים עצמם, אין לו זמן להשקיע גם באיסוף כספים ותרומות, וגם אינו מרגיש בנוח לבקש עבור העבודה שלו, כאילו עשיית העירוב היא דאגה שלו לעצמו, ולכן הוא מעדיף להסתפק באילתורים של גרוטאות שמוצא אותם זרוקים, והתוצאות משפיעות עלינו בלי שאנו יודעים. ולא שר"ו הוא מועל בתפקידו, אלא זה מה שיש לו לעשות ברמת התקציב שיש בידו, והוא לא מרגיש מחוייב יותר מכך, ובצדק. אם אנשים מתעלמים, הוא לא מחויב ללחוץ עליהם.

אבל כאן טמון השינוי, בנו, בציבור המשתמש בעירוב. והרי כל משפחה משתמשת בעירוב, אם לגדולים ואם רק לקטנים, גם לקטנים האלה אנו רוכשים אתרוג ולולב ביותר מחמש שקל, גם להם קונים מצות יקרות, וגם להם צריך שיהיה עירוב טוב. אם כל משפחה תתן חמישים שקל בשנה, הכל ייראה אחרת.

ובזה נבוא בקריאה לכל משפחה, ולכל אדם באשר הוא, הכסף יענה את הכל, וכאשר אנו ניתן מצינו, האחראי יתן יותר מצינו, הוא רוצה להשקיע, אבל הוא מוגבל, ועי"ז הוא יוכל להשקיע ברמת התיקון, במקום להשקיע בחיפוש אחרי קרשים ואילתורים. כעת בפתחת השנה החדשה ותחילת החורף שדורש יותר מאמץ בתיקון בימות הגשמים, כל אחד ידאג לתת משלו, וכן לסייע באיסוף תרומות מכמה אברכים נוספים, ולהביא לאחראי שיקנה כל מה שצריך ביד רחבה. בצורה כזו, כל מה שניתן יביא ברכה, ויסייע ברמת הכשרות של העירוב. וגם אם האחראי אומר שזה מיותר, נשאר את הכסף בידו, ונהיה רגועים שהוא ימצא מהר מאוד איה תיקון או חיזוק חסר לו, או בעצם חסר לנו, דברים שהוא יעשה בזה עבורינו.

צורת הפתח שגרוטאות ממעטים את ההלל שלה

באחד מהמקומות שהיה חסר כמאה מטרים מהגדר, הוא עשה צורות הפתח שאחת מהם נמוכה מאוד, כיון שלא היו לו עמודים, העמיד שני קרשים רחבים בגובה מטר, וקשר עליהם את החוט. במקום הזה לא עוברים בני אדם, ולכן אפשר לעשות צורת הפתח נמוכה, [אך דוקא בקצה הישוב, משא"כ בתוך העיר יש לחשוש שהילדים העוברים בסמוך, ימשכו בחוט בלי כוונה, דרך משחק והתענינות, ויפסלו את העירוב באמצע השבת]. כשהגענו לבדוק, פנה אלינו הקבלן הערבי ושאל מה אנו בודקים, שלא נתלונן עליו באיזה דבר. והשבנו לו שאנו בודקים את העירוב. אמר הערבי זה בסדר, היום הרב היה פה ובדק שהחוט מספיק גבוה.

שמחנו לראות שהאחראי מטפל בעירוב באופן שגם הערבי כבר יודע מהו העירוב ומה בדקו אותו, אבל באמת היתה כאן שאלה הלכתית, כיון שבחלל שתחת החוט היו זרוקים קרשים ורשתות ברזל שיצאו מכלל שימוש, ובין הגרוטאות האלו לחוט לא נשאר י" טפחים בקטע מסוים, א"כ אין שיעור גובה עשרה לכל אורך החוט, ואם אין גובה י", זה כמו שחסר במחיצה (סי' ס"ג משנ"ב ס"ק צ"א), [ולא שייך לדון עומד מרובה מחצי הפתח אל החצי השני, כי חצי פתח אינו כלום, וכל הפתח נפסל]. אלא שיש לומר שהגרוטאות אינן ממעטות מגובה הקרקע, כי הם כמו חפץ המונח על הקרקע בתוך הפתח, וחפצים אינם ממעטים מגובה המקום, [עי' משנ"ב בהלכות סוכה סי' תר"ל ס"ק נ"ח]. ויש לעיין בזה, ומקובל לחלק בין גרוטאות שעומדות להינטל, לבין זרוקות לזמן רב, והכל לפי הענין.

מדידת קרפף בשכונת נווה יעקב, ופתרונות להתירו

עוד מהדברים שנעשו בשבוע זה במוקד העירוב, מדידת קרפף ועשיית תכנית להרחבת העירוב השכונתי של שכונת נווה יעקב בירושלים, והפעם מדובר על הרחבת העירוב בתוך שטח העירוב, כיצד יתכן? בשכונה זו ברחוב רביץ, יש קטע שאינו בנוי, והוא צלע הרה שהוא תלול מאוד, באופן שלא שייך לעבור בו כלל, מלבד שביל אחד שאנשים פילסו בו. כאשר עשו את העירוב

עמוד מקשים ולפניו טווח לחיים

צלע הר תלול שהוציאו משטח העירוב כנה יעקב

צורת הפתח נמוכה וגרוטאות תחתיה

בימים הקרובים מתחילים מחזור חדש - לימוד הלכות עירובין למעשה

22 שיעורים! לימוד מקיף, הלכה, פרקטיקה, סיכומים, מבחן, סיור בשטח, תעודות

בירושלים: בימי ראשון בסמוך לישיבת מיר, בשעה 6:00 אחה"צ

ובאזור צומת בר אילן - בשעה 8:00 בערב

בבני ברק: בימי רביעי בבהכ"ס 'צעירים', בשעה 8:00 בערב

במודיעין עילית: בימי שלישי רח' הסבא מסלבודקה, בשעה 8:00 בערב

לפרטים ולהרשמה, בטלפון 055-678-3323

